

พจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนจีน (จีน-ไทย-อังกฤษ) (10)

วิลาวัณย์ จีงประเสริฐ*

ทัศนีย์ ฮาซานัน*

เย็นจิตร เตชะดำรงสิน*

หมวด ส

腧穴特异性 (shū xué tè yì xìng) : 腧穴相对于其他穴位或非穴位所具有的形态结构、反映疾病及治疗效应上的相对特异性。

ซูเซวียเตออีซิง : ลักษณะเฉพาะของจุดฝังเข็มที่มีต่อร่างกาย สิ่งที่เกี่ยวข้องและผลการรักษา เมื่อเปรียบเทียบกับจุดฝังเข็มอื่น หรือจุดที่ไม่ใช่จุดฝังเข็ม

specificity of acupuncture point : the relative specificity of acupuncture points on the structure, implications and treatment effects, compared with the other acupoints or non-acupoints.

腧穴学 (shū xué xué) : 研究腧穴的位置、特点、主治、应用及其原理的一门针灸学科。

ซูเซวียเสวีย : ศาสตร์เกี่ยวกับจุดฝังเข็ม สาขาวิชาการฝังเข็ม ที่ศึกษาเกี่ยวกับตำแหน่ง ลักษณะเฉพาะ ข้อบ่งใช้ การประยุกต์ใช้ และหลักปฏิบัติของจุดฝังเข็ม

science of acupoints : an acupuncture discipline that studies the locations, features, indications, applications, and principles of acupoints.

舒张进针法 (shū zhāng jìn zhēn fǎ) : 用押手拇指、食指将腧穴的皮肤向两侧撑开，使皮肤绷紧，刺手持针快速刺入的双手进针法。

ซูจางจิ้นจิ้นฝ่า : การแทงเข็มโดยการยืดตึงผิวหนัง เทคนิคการแทงเข็มสองมือ โดยใช้นิ้วหัวแม่มือ และนิ้วชี้กดผิวหนังที่จุดฝังเข็ม แล้วกางนิ้วแยกออกจากกันเพื่อยืดผิวหนังตรงจุดให้ตึง แล้วใช้มือเข็มแทงเข็มลงไปตรงจุดที่ยืดผิวหนังไว้

skin-spreading needle insertion : a double-handed needle insertion where the practitioner spreads the skin with the thumb and index finger of the pressing hand to tighten the skin, and inserts the needle rapidly with the needling hand.

暑易夹湿 (shǔ yì jiā shī) : 暑邪为病，易与湿邪相合，见身热不扬、四肢困倦、胸闷呕恶、苔腻的暑湿证。

สู่อี้เจียซือ : ความร้อนอบอ้าวก่อโรคมักพบรวมกับความชื้นก่อโรค ทำให้พบอาการของกลุ่มอาการร้อนอบอ้าวชื้น คือ มีไข้หลบซ่อน แขนขาหนัก ๆ แน่นหน้าอก คลื่นไส้อาเจียนเหนียว

summer-heat being likely to be mixed with dampness : the summer-heat pathogen is one kind of the diseases, and easily with the dampness pathogen, leading to summer-heat-dampness syndrome with the manifestation of deep-seated fever, limbs tiredness, chest fullness, vomiting, nausea and greasy tongue coating.

暑淫证 (shǔ yín zhèng) : 感受暑热之邪，耗气伤津，表现以发热汗出、口渴喜饮、神疲气短、尿黄。脉虚等为主的证候。

สู่อินเจิง : กลุ่มอาการความร้อนอบอ้าว ความร้อนที่เกิดขึ้นฤดูร้อน ทำให้มีการใช้และสูญเสียสารจิ้นในร่างกาย อาการแสดงคือ ตัวร้อน เหงื่อออกมาก ปากแห้งกระหายน้ำ อ่อนเพลีย หายใจสั้น ปัสสาวะเหลือง ชีพจรพริ้ว เป็นต้น

summer-heat syndrome/pattern : a pattern caused

*กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

by attacking of summer-heat and consequently consumption of *qi* and body fluid, usually manifested by fever, sweating, thirst with desire for drink, listlessness, shortness of breath, yellow urine, and vacuous pulse.

栓剂 (shuān jì) : 中药提取物或药材细粉与适宜基质制成供腔道给药的固体剂型。

ชวนฉี่ : ยาเหน็บ รูปแบบยาเตรียมที่เป็นของแข็ง ได้จากการใช้สารพื้นที่เหมาะสมผสมหรือละลายเข้ากับสารสกดยาจีนหรือสมุนไพรชนิดผงละเอียด ใช้สำหรับสอดใส่เข้าไปในช่องของร่างกายที่ติดต่อกับภายนอก

suppository : a solid preparation form made by processing extractive or powder of Chinese medicinal with proper matrix, and administrated through the canals.

双手进针法 (shuān shǒu jìn zhēn fǎ) : 刺手与押手互相配合，持针刺入腧穴的进针法。

ช่วงโสร่งจิ้นจิ้นฝ่า : การแทงเข็มด้วยสองมือ เทคนิคการแทงเข็มโดยใช้ทั้งสองมือร่วมกัน ทั้งมือเข็มและมือกด

double-handed needle insertion : a needle insertion technique using both the needling hand and pressing hand.

水飞法 (shuǐ fēi fǎ) : 某些不溶于水的矿物药，利用粗细粉末在水中的悬浮性不同，将不溶于水的矿物、贝壳类药物经反复研磨，而分离制备极细腻粉末的方法。

ส่วยเฟย์ฝ่า : วิธีการบดตัวยาประเภทธาตุวัตถุที่ไม่ละลายน้ำให้เป็นผงละเอียดรวมกับการใช้น้ำ โดยนำธาตุวัตถุมาบดให้เป็นผงละเอียดพอสมควร เติมน้ำลงไป ตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอน (สารที่ไม่ต้องการหรือสิ่งแปลกปลอมจะลอยขึ้นมาอยู่บนผิวน้ำ) รินน้ำทิ้ง แล้วเติมน้ำลงไปใหม่ ทำซ้ำหลาย ๆ ครั้ง และแยกเก็บผงยาอย่างประณีต

water-grinding method : an approach to remove impurities from a powdered and water-insoluble mineral and shell-fish medicinal and at the same time obtaining finer powder by mixing it with water in a tank and allowing the supernatant turbid fluid to settle in another tank, and then collecting the deposit.

水谷精微 (shuǐ gǔ jīng wēi) : 由水谷所化的精华细微的营养物质。

ส่วยกู่จิงเว่ย : สารจำเป็น สารอาหารที่เปลี่ยนสภาพถึงขั้นตอนสุดท้ายจนพร้อมใช้

water-grain essence : the fine nutrients transformed from water-grain.

水煎 (shuǐ jiān) : 将药物放入水中煎煮的方法。

ส่วยเจี้ยน : การต้มยาด้วยน้ำ

decoct with water : an approach to boil the medicinal in water to make decoction.

水停证 (shuǐ tíng zhèng) : 水液停聚，表现以水肿、尿少、腹大、痞胀。舌淡胖等为主的证候。

ส่วยถึงเจิ้ง : กลุ่มอาการน้ำคั่ง กลุ่มอาการที่น้ำคั่งค้างอยู่ภายในร่างกาย อาการแสดงคือ บวม ปัสสาวะน้อย ท้องมาน ท้องโตแน่นท้อง ลิ้นอ้วนชื้น

water retention syndrome/pattern : a pattern due to water retention, usually manifested by edema, oliguria, ascites, abdominal fullness and distention, and pale plump tongue.

数脉 (shuò mài) : 脉来急速，一呼一吸五到六至的脉象。

ซัวม่าย :ชีพจรเต้นเร็ว ลักษณะชีพจรที่เต้นเร็ว 5-6 ครั้งต่อการหายใจ

rapid pulse : a haste pulse with five or six beats to one cycle of the physician's respiration.

思伤脾 (sī shāng pí) : 过度思虑易致脾气郁结，而见食少纳呆、胸脘痞满等症。

ซือซางพี : อารมณ์ครุ่นคิดมีผลเสียต่อม้าม อารมณ์ครุ่นคิดมากเกินไปจะทำให้ซื่อของม้ามติดขัด จึงทำให้เกิดอาการรับประทานทานอาหารได้น้อย เบื่ออาหาร แน่นหน้าอกแน่นท้อง

thought impairing spleen : the excessive thought can easily cause the spleen-*qi* stagnation, manifested as the reduced appetite, anorexia and epigastric fullness etc.

司外揣内 (sī wài chuāi nèi) : 诊察反映于外部的症状体征，推测内在脏腑的病理变化。

ซือไวฉัวยเน่ย : การประเมินโรคภายในจากการสังเกตอาการภายนอก วิธีการตรวจวินิจฉัยแบบหนึ่งที่แพทย์สังเกตอาการต่าง ๆ จากภายนอกของร่างกายผู้ป่วย เพื่อลงความเห็นความเจ็บป่วยภายในร่างกาย

judging the inside from observation of the outside : making judgment on the pathological changes inside the body based on the signs observed from the outside.

四海 (sì hǎi) : “海”为汇聚之处，四海是髓海、血海、气海、水谷之海的合称，即脑为髓海，冲脉为血海，膻中为气海，胃为水谷之海。

ซือไห่ : ทะเลทั้งสี่ ได้แก่ ซุ่ยไห่ (ทะเลแห่งไขกระดูก) คือสมอง เซวี่ไห่ (ทะเลแห่งเลือด) คือ เส้นลมปราณชง ซื่อไห่

(ทะเลแห่งสี่) คือ จุดถ่าน จง และส่วยกู้จื่อไท่ (ทะเลแห่งสารอาหาร) คือ กระเพาะอาหาร

four seas : sea (*hǎi*) refers to convergence point. Four seas is the collective term for sea of marrow, sea of blood, sea of *qi* and sea of water and grain, namely brain, thoroughfare vessel, *dàn zhōng* (chest center) and stomach respectively.

四气 (sì qì) : 药物的寒、热、温、凉四种药性，反映药物对人体寒热变化的影响。

ข้อข้อสี่ : คุณสมบัติ 4 อย่างของยาจีน ได้แก่ เย็นจัด ร้อนอุ่น และเย็น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความร้อนและความเย็นในร่างกาย

four natures of Chinese medicine : four kinds of properties of Chinese medicine, e.g. cold, hot, warm and cool that can reflect the influence of medicine to the cold or hot change of body.

四肢抽搐 (sì zhī chōu chù) : 四肢不自主地抽动，屈伸不止，动作有力的表现。

ข้อข้อสี่ : แขนขาชักกระตุก แขนขามีการกระตุกโดยไม่สามารถควบคุมการกระตุก โดยมักจะมีเกร็งชักแบบมีแรง **convulsion of the limbs** : uncontrolled convulsion of the limbs with constantly and alternatively powerful flexion and extension.

髓之腑 (suǐ zhī fǔ) : 骨的别称。髓汇聚于骨内，髓能养骨。

ส่วยจื่อฝู : กระดูกเป็นที่อยู่ของไขกระดูก ชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งของกระดูก เพราะไขกระดูกอยู่ในกระดูก ไขกระดูกจึงหล่อเลี้ยงกระดูกได้

house of marrow : another name of the bone; the marrow converges in the bone and nourishes the bone.

孙络 (sūn luò) : 人体中络脉的分支，即络脉中的细小部分，具有输布气血，濡养全身的作用。

ซุนลั่ว : เส้นลั่วฝอย เส้นลั่วที่เล็กที่สุดในระบบเส้นลมปราณ ทำหน้าที่กระจายชีและเลือด และหล่อเลี้ยงทั่วร่างกาย

minute collaterals : branches of collateral meridians, which is the smallest part of the collateral meridians, with the function of distributing *qi* and blood, and nourishing the whole body.

หมวด t

太极拳 (tài jí quán) : 中国传统武术之一，动作圆柔连贯，绵绵不断，犹如太极图的拳术。

ไท่จีเจีวียน : มวยไท่จี หรือมวยไท่เก็ก ศิลปะการต่อสู้ของ

จีนที่สืบทอดมาแต่โบราณ เป็นท่วงท่าการเคลื่อนไหวที่นุ่มนวล ผ่อนคลายและต่อเนื่อง เป็นวงกลมเหมือนสัญลักษณ์ไท่จี

tai ji boxing : a traditional Chinese martial art, in which every movement is gentle and consistent, just like the diagram of *yin* and *yang*.

太息 (tài xī) : 胸闷不畅时发出的长吁或短叹声的表现。

ไท่ซี : ถอนหายใจ เลียงระบายหายใจออกหลังจากหายใจเข้าลึก เลียงอาบยาวหรือสั้นขึ้นกับแรงบีบตัวในทรวงอก

sighing : taking deep breaths with long or short audible expiration upon oppression in the chest.

太乙神针 (tài yī shén zhēn) : 含有檀香、山柰、羌活、桂枝、木香、雄黄、白芷、细辛等药物的艾条进行灸疗的方法。

ไท่อี้เสินเจิน : การรมยาแบบไท่อี้ การรมยาด้วยแท่งยาสมุนไพรที่มีส่วนผสมของถ่านเซียง (จันทน์ขาว) ขานไ่ (เปราะหอม) เซียงหัว กุ้ยจื่อ (กิ่งอบเชย) มู่เซียง (โกฐกระดูก) ส่วงหวง (กำมะถันแดง) ไป่จื่อ (โกฐสอ) ซี้ซัน และแท่งโกฐ และอื่น ๆ

taiyi miraculous moxibustion : moxibustion therapy that uses the medicinal moxa stick with herbs, such as *tán xiāng* (sandal wood; Lignum Santali Albi), *shān nài* (galanga resurrection lily rhizome; Rhizoma Kaempferiae), *qiāng huó* (notoptetygium root; Rhizoma et Radix Notopterygii), *guì zhī* (cinnamon twig; Ramulus Cinnamomi), *mù xiāng* (common aucklandia root; Radix Aucklandiae), *xióng huáng* (realgar; Realgar), *bái zhī* (angelica root; Radix Angelicae Dahuricae) and *xì xīn* (manchurian wild ginger; Radix et Rhizoma Asari), and so on.

弹柄法 (tán bǐng fǎ) : 催气手法之一。针刺入腧穴一定深度后，留针过程中，以手指轻弹针尾或针柄，使针体微微振动。

ถ่านบิงฝ่า : การดีดเข็ม วิธีการหนึ่งในการเร่งชี หลังการแทงเข็มลงไปแล้ว โดยการดีดเบา ๆ ด้วยนิ้วมือที่ทางเข็มหรือด้ามเข็ม ทำให้ตัวเข็มเกิดการสั่นไหวเบา ๆ

handle-flicking method : a method that hastens the arrival of *qi* by flicking the tail or handle of needle with fingers to cause light vibration of the body of the needle during needle retention after inserting the needle into certain depth.

弹拨法 (tán bō fǎ) : 拇指或食指指腹相对，提捏肌肉或肌腱，再迅速放开，使其回缩，或以指端置于肌肉、肌腱等组织一侧，做与其走行垂直方向滑动的手法。

ถ่านปอฝ่า : การดีด หรือการดีดปล่อย วิธีการนวด โดยใช้

นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้บีบจับกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นตึงขึ้น แล้วปล่อยมือให้กล้ามเนื้อหดตัว เติ่งกลับ หรือใช้ปลายนิ้วมือวางข้างกล้ามเนื้อแล้วดีดหรือกรีดผ่านเร็ว ๆ ในแนวขวาง ลำกล้ามเนื้อ

plucking manipulation : a manipulation that lifts and squeezes the muscles and tendons with the thumb or pulp of index finger face-to-face, and then takes away the fingers to cause contraction, or places the tip of the fingers on lateral side of the muscles or tendons to pluck in the direction vertical to their pathways.

痰火扰心证 (tán huǒ rǎo xīn zhèng) : 痰火内盛，扰乱心神，表现以神志不清、烦躁不寐、狂躁妄动、神昏谵语、舌红苔黄腻、脉滑数等为主的证候。

痰火侮心证 : กลุ่มอาการไฟเสมหะรบกวนหัวใจ กลุ่มอาการที่เกิดจากไฟเสมหะภายในร่างกายกำเริบรบกวนเส้นหัวใจ มักปรากฏอาการ ความรู้สึกตัวไม่แจ่มใส กระสับกระส่าย นอนไม่หลับ วุ่นวายอยู่ไม่สุข หมดสติและพูดเพ้อ ลิ้นแดงมีฝ้าเหลืองเหนียว ชีพจรลื่นและเร็ว

phlegm-fire harassing the heart syndrome/pattern : a pattern arising when internal exuberance of phlegm fire harasses the heart-spirit, usually manifested by clouding of consciousness, restlessness, insomnia, manic agitation, coma and delirious speech, red tongue with greasy and yellow coating, and slippery and rapid pulse.

痰迷心窍证 (tán mí xīn qiào zhèng) : 痰湿蒙蔽心窍，表现以神志抑郁、举止失常、痴呆昏迷、喉中痰鸣、胸闷痰多、面色晦暗、苔白腻、脉滑等为主的证候。

痰迷心窍证 : กลุ่มอาการเสมหะบดบังทวารหัวใจ กลุ่มอาการที่เกิดจากเสมหะบดบังทวารของหัวใจ มักปรากฏอาการ อารมณ์เก็บกด พฤติกรรมแปรปรวน หลงลืม ไม่รู้ตัว มีเสียงเสมหะในลำคอ แน่นหน้าอก เสมหะมาก สีหน้าดำคล้ำ ฝ้าลิ้นขาวเหนียว ชีพจรลื่น

phlegm clouding the pericardium syndrome/pattern : a pattern arising when phlegm clouds/confounds the orifices of the heart, usually manifested by depression, abnormal behavior, dementia, loss of consciousness, phlegm rale in the throat, a feeling of pressure in the chest with profuse sputum, dark and gloomy complexion, greasy and white tongue coating, and slippery pulse.

痰热壅肺证 (tán rè yōng fèi zhèng) : 痰热壅滞，肺失清肃，表现以发热咳喘，痰多黄稠、舌红苔

黄腻、脉滑数等为主的证候。

痰热壅肺证 : กลุ่มอาการเสมหะร้อนอุดกั้นปอด กลุ่มอาการที่เกิดจากเสมหะร้อนอุดกั้น ทำให้ปอดเสียหน้าที่ในการฟอกซีให้บริสุทธิ์ มักปรากฏอาการ ไข้ ไอ หอบ เสมหะสีเหลืองเหนียวมีปริมาณมาก ลิ้นแดงมีฝ้าเหลืองเหนียว ชีพจรลื่นและเต้นเร็ว

phlegm-heat obstructing the lung syndrome/pattern : a syndrome/pattern arising when obstruction of phlegm heat makes the lung fail to purify, usually manifested by fever, cough, asthma, expectoration of profuse, thick and yellow sputum, red tongue with yellow slimy coating, and rapid slippery pulse.

痰湿阻肺证 (tán shī zǔ fèi zhèng) : 痰湿停聚，肺失宣降，表现以咳喘胸闷、痰白量多易咯、苔白滑腻、脉弦滑等为主的证候。

痰湿阻肺证 : กลุ่มอาการเสมหะชื้นอุดกั้นปอด กลุ่มอาการที่เกิดจากเสมหะชื้นสะสมคั่งค้างทำให้ปอดเสียหน้าที่ในการกระจายออกและเคลื่อนลงล่าง มักปรากฏอาการ ไอ หอบ รู้สึกแน่นในทรวงอก เสมหะเป็นสีขาวมีปริมาณมาก ขากอแงง่าย ฝ้าลิ้นขาว ลิ้นและเหนียว ชีพจรตึงและลื่น

phlegm-dampness obstructing the lung syndrome/pattern : a syndrome/pattern arising when stagnation of phlegm-dampness makes the lung fail to disperse and descend, usually manifested by cough, asthma, feeling of stuffiness in the chest, easy expectoration of profuse white sputum, white, slippery and slimy tongue coating, and string-like and slippery pulse.

痰饮 (tán yǐn) : 机体水液代谢障碍，积存于体内所形成的病理产物，属继发性病因。

痰饮 : เสมหะและน้ำเสีย หรือสิ่งปฏิกลที่เป็นของเหลวของเสียหรือสิ่งปฏิกลภายในที่เกิดจากการรบกวนเมตาบอลิซึมสารน้ำของร่างกาย ทำให้เกิดการสะสมของน้ำเสียขึ้นหรือเสมหะ (痰) และน้ำเสียใส (饮) โดยมักพบเป็นสาเหตุของการเกิดโรคชนิดทุติยภูมิ

phlegm and fluid retention : refers to the internally accumulated pathological product due to the disturbance of human water-fluid metabolism, also recognized as the secondary cause.

痰证 (tán zhèng) : 痰浊内阻或流窜，表现以咳喘、痰多、体胖、眩晕、癰、狂、痴、病，或局部有圆滑肿块，苔腻脉滑等为主的证候。

痰证 : กลุ่มอาการที่เกิดจากเสมหะ กลุ่มอาการที่มีเสมหะขุนสกปรกคั่งอยู่ภายใน หรือการจัดกระจายตามส่วนต่าง ๆ อาการแสดงคือ ไอหอบ เสมหะมาก รูปร่างอ้วน วิงเวียน วิกลจริต ฟันเฟื้อน หลงลืม ลมชัก หรือพบก้อนกลมลื่นตาม

ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ล้วนมีฝ้าเหนียว ชีพจรลื่น

phlegm syndrome/pattern : a pattern due to the flee or obstruction of phlegm, usually manifested by cough, asthma, profuse expectoration, fat body, dizziness, epilepsy, mania, dementia, formation of smooth and round lumps, slimy tongue coating, and slippery pulse.

汤剂 (tāng jì) : 将中药饮片或粗粒加水煎煮，去渣取汁服用的液体剂型。

ทั้งจี : ยาต้ม รูปแบบยาเตรียมที่เป็นของเหลวสำหรับรับประทาน เตรียมโดยนำอินเพี้ยนหรือยาผงหยาบ มาต้มกับน้ำแล้วทิ้งกาก

decoction (preparation) : a liquid medicine prepared by boiling the herbal slices or coarse ingredients in water, and taken after the dregs are removed.

糖浆剂 (táng jiāng jì) : 含有中药提取物的浓蔗糖水溶液。

ถังเจียงจี : ยาน้ำเชื่อม รูปแบบยาเตรียมที่มีส่วนประกอบของสารสกัดยาจีนในสารละลายน้ำตาลซูโครสเข้มข้น

syrup : thick sucrose water solutions with Chinese medicinal extractives.

特定穴 (tè dìng xué) : 具有特殊治疗作用，并有特定名称的腧穴。分为“五输穴”、“原穴”、“络穴”、“郄穴”、“下合穴”、“背俞穴”、“募穴”、“八会穴”、“八脉交会穴”和“交会穴”等。

เทอดิงเซวี่ย : จุดพิเศษ จุดในระบบที่มีสรรพคุณรักษาเป็นพิเศษและมีชื่อเรียกพิเศษ ได้แก่ จุดอุฐ จุดเหวียน จุดลั่ว จุดชี จุดเซี่ยเหอ จุดเป่ย์ชู่ จุดมู่ จุดปาหุ้ย จุดปาม่ายเจียวหุ้ย และจุดเจียวหุ้ย

specific point : acupuncture points with specific therapeutic effects and specific names. They are five transport points, yuan-source points, luo-connecting points, xi-cleft points, lower he-sea point, back-shu point, front-mu point, eight influential points, confluence points of the eight extraordinary vessels, and intersecting points.

体表解剖标志取穴法 (tǐ biǎo jiě pōu biāo zhì qǔ xué fǎ) : 依据解剖学体表标志审定腧穴定位的方法。

ถึเปี่ยวเจียวโพวเปี่ยวจื่อจิวเซวี่ยฝ่า : การหาตำแหน่งจุดฝังเข็มโดยอาศัยจุดสังเกตทางกายวิภาคเป็นพื้นฐาน

location of points by anatomical landmarks : the method to locate the acupuncture points on the base of the anatomical landmarks.

提插 (tí chā) : 将针刺入腧穴一定深度后，上提下插的操作方法。

ถึชา : การชอยเข็ม เทคนิคการกระตุ้นเข็มแบบหนึ่ง หลังจากแทงเข็มลงไปตามต้องการแล้ว โดยการถอยเข็มขึ้นแล้วดันเข็มลง

lifting and thrusting method : a manipulation that lifts and thrusts the needle after inserting into a certain depth.

提插补泻 (tí chā bǔ xiè) : 针刺得气后，先浅后深，重插轻提，提插幅度小，频率慢，操作时间短者为补法；先深后浅，轻插重提，提插幅度大，频率快，操作时间长者为泻法。

ถึชาปุเซี่ย : การชอยเข็มเพื่อบำรุงและระบาย เมื่อฝังเข็มจนได้ชีแล้ว ทำการเสริมบำรุงโดยแทงเข็มจากชั้นตื้นไปลึก ด้วยการดันเข็มอย่างแรงและถอยเข็มกลับอย่างนุ่มนวล ร่วมกับการใช้ระยะเข็มน้อย ความถี่ต่ำ (ทำซ้ำห่าง ๆ) และใช้ระยะเวลาน้อย ส่วนการระบาย เน้นที่การถอยเข็มจากชั้นลึกมาตื้น ด้วยการถอยเข็มอย่างแรงและดันเข็มกลับอย่างนุ่มนวล ร่วมกับการใช้ระยะเข็มมาก ความถี่สูงและใช้ระยะเวลานาน

lifting-thrusting for supplementation and drainage : based on the arrival of *qi*, supplementation is performed by inserting the needle from shallow to deep layer, thrusting forcefully and lifting gently with small amplitude, low frequency and short duration; while drainage is performed by inserting the needle from deep to shallow layer, thrusting gently and lifting forcefully with broad amplitude, high frequency and long duration.

提留针法 (tí liú zhēn fǎ) : 将针由深部提至浅部，留置于皮下，过一定时间后出针。

ถึหลิวเจินฝ่า : การถอยเข็มแล้วคาไว้ โดยการถอยเข็มจากชั้นลึกสู่ชั้นตื้น ปลอยเข็มคาไว้ใต้ผิวหนังอีกระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงถอนเข็มออก

lifting-retention needling : lift the needle to shallow layer from deep layer, retain the needle subcutaneously for a period of time, and then withdraw the needle.

提捏进针法 (tí niē jìn zhēn fǎ) : 用押手拇指、食指将腧穴的皮肤捏起，刺手持针于捏起处刺入进针的双手进针法。

ถึเนี่ยจิ้นเจินฝ่า : การแทงเข็มโดยการหยิบดึงผิวหนัง เทคนิคการแทงเข็มสองมือแบบหนึ่ง โดยใช้มือข้างหนึ่ง บีบรวบผิวหนังตรงจุดฝังเข็มเข้าหากัน พร้อมกับดึงขึ้นเล็กน้อย

ด้วยนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ แล้วใช้มือเข็ม แทะเข็มลงตรงผิวหนังที่ตึงขึ้นมา

pinching needle insertion : a double-handed needle insertion that the practitioner pinches the skin covering the acupoint by the thumb and index finger of the pressing hand, and inserts the needle on the pinched region by needling hand.

体强 (tǐ qiáng) : 身体强壮, 具有骨骼粗大, 胸廓宽厚, 肌肉充实, 皮肤润泽, 筋强力壮的表现。

ดีเยี่ยม : สุขภาพแข็งแรง ร่างกายแข็งแรง มีกล้ามเนื้อและกระดูกใหญ่ ทรวงอกกว้างและหนา กล้ามเนื้อกำยำ ผิวพรรณชุ่มชื้นมีน้ำมีนวล แลดูมีกำลังวังชา

Strong body : strong body with thick and large bone, broad and thick thorax, robust muscle, moist and lustrous skin, and powerful tendon.

体弱 (tǐ ruò) : 身体衰弱, 具有骨骼细小, 胸廓狭窄, 肌肉瘦削, 皮肤枯槁, 筋弱无力的表现。

ดีริ้ว : สุขภาพอ่อนแอ ร่างกายอ่อนแอ กระดูกเล็กและบาง ทรวงอกแคบ กล้ามเนื้อผอมบาง ผิวพรรณเหี่ยวแห้ง ไม่มีกำลัง

weak body : feeble body with thin and small bone, narrow thorax, thin muscle, withered skin, and powerless tendon.

体征 (tǐ zhēng) : 医者客观检测出来的异常象。

ดีแจ้ง : อาการแสดง ความผิดปกติของร่างกายผู้ป่วยที่ตรวจพบโดยแพทย์

sign : abnormal phenomena objectively observed by the physician.

体质 (tǐ zhì) : 形成于先天, 定型于后天的个体在形态结构、生理功能和心理因素综合的、相对稳定的特性。

ดีจื้อ : พื้นฐานสุขภาพของร่างกาย ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ถูกกำหนดมาแล้วตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์โดยปัจจัยที่ถ่ายทอดจากบิดามารดา และปัจจัยหลังคลอดที่ได้รับขณะดำรงชีวิต เป็นองค์ประกอบของการกำหนดรูปร่างลักษณะและสภาวะสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

constitution : the comprehensive characteristics of an individual, including morphological structure, physiological function, psychological factors. It is relatively stable, being in part genetically determined and in part acquired.

天癸 (tiān guǐ) : 肾精充盛到一定程度时, 产生的具有促进人体生殖器官发育成熟, 并维持生殖机能的物质。

เทียนก้วย : สารจำเป็นในไตที่สัมพันธ์กับการเจริญพันธุ์ สสารซึ่งจะสร้างขึ้นเมื่อได้ระดับเต็มเปี่ยมจากจิงในไต โดยมีบทบาทด้านกระตุ้นให้พร้อมที่จะเจริญพันธุ์และรักษาให้มีความสามารถในการสืบพันธุ์ได้อย่างต่อเนื่อง

heavenly tenth : it is a substance to promote reproductive organ's development and maturity and maintain reproductive function which is derived from the kidney essence when it is abundant.

天人相应 (tiān rén xiāng yìng) : 指人体对自然界变化的依存与适应关系。

เทียนเหรินเซียงอิ่ง : ความสอดคล้องกันของมนุษย์และธรรมชาติ มนุษย์จะดำรงอยู่ได้ต้องปรับตัวได้ สอดคล้องกับธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลง

correspondence between nature and human : human body's dependence on and adaptability to the natural environment.

调和肠胃剂 (tiáo hé cháng wèi jì) : 治疗寒热错杂、虚实夹杂、升降失常导致肠胃不和的方剂。

เถียวเหอฉางเว่ยจี : ตำรับยาปรับสมดุลกระเพาะอาหารและลำไส้ ตำรับยารักษากลุ่มอาการลำไส้และกระเพาะอาหารไม่เข้ากัน เนื่องจากเกิดภาวะร้อนและหนาวทับซ้อนกัน ภาวะพร่องและแกร่งเกินปะปนกัน หรือการขึ้นหรือลงของชีพิตปกติ

intestine-stomach harmonizing and releasing formula : any formula that treats intestine-stomach disharmony due to cold-heat complex syndrome/pattern, deficiency-excess complex syndrome/pattern, and ascending-descending disturbance syndrome/pattern.

调和肝脾剂 (tiáo hé gān pí jì) : 治疗肝郁犯脾及脾虚肝郁证的方剂。

เถียวเหอกานผี้จี : ตำรับยาปรับสมดุลม้ามและตับ ตำรับยารักษาภาวะที่ของตับคั่งค้างแล้วคุกคามม้าม และภาวะม้ามพร่อง ทำให้ชี่ของตับติดขัด

liver-spleen harmonizing and releasing formula : any formula that treats liver qi depression invading the spleen syndrome/pattern and spleen deficiency and liver depression syndrome/pattern.

调和药 (tiáo hé yào) : 使方剂中药性不同的药物趋于协同作用的使药。

เถียวเหอเย่า : ยาปรับสมดุล ตัวยาंनाพาที่ทำหน้าที่ปรับฤทธิ์ของตัวยาในตำรับให้ไปทางเดียวกัน

harmonizing medicinal : the ingredient that harmonizes all the medicinals with different properties in a

formula to exert synergistic effects.

挑刺法 (tiǎo cì fǎ) : 浅刺皮肤，放出少量血液或组织液以治疗疾病的针刺方法。

เถี่ยวซือฝ่า : วิธีการใช้เข็มสะกิด วิธีการแทงเข็มรักษาโรคแบบหนึ่ง โดยการแทงตื้น ๆ ที่ผิวหนัง และปล่อยให้มีเลือดหรือของเหลวไหลออกมาเล็กน้อย

piercing method : a needling method that treats diseases by puncturing the skin shallowly, and letting a small amount of blood or fluids out.

貼棉拔罐法 (tiē mián bá guǎn fǎ) : 用直径约为2cm 左右的棉花片，浸少量 75%~95%的乙醇，贴在罐内壁的中段，点燃后将罐扣在施术部位上。

เทียบเมียนปาก้วนฝ่า : วิธีการครอบกระปุกแบบเผาสำลี วิธีหนึ่งของการครอบกระปุก โดยการใช้สำลีแผ่นเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร ชุบแอลกอฮอล์ (75-95 %) เปะติดไว้ที่ผนังด้านใน บริเวณตรงกลางของข้างกระปุก จากนั้นจุดไฟเผาสำลีและนำกระปุกไปติดที่ผิวหนังบริเวณที่ต้องการรักษา

cotton-burning cupping method : a cupping method that sticks ethyl alcohol (75%-95%) soaked cotton slice with diameter of 2 cm on the middle section of the wall, then sets the cotton slice on fire and attaches the jar on the treated site.

同病异治 (tóng bìng yì zhì) : 指同一种疾病，因其病情发展阶段不同，所表现的证或病机不同，其治法不一。

ถ่งบิงอี้จื้อ : โรคเหมือนกันรักษาต่างกัน อาการเจ็บป่วยชนิดเดียวกัน แต่เนื่องจากสภาพอาการและการดำเนินไปของการเจ็บป่วยนั้นต่างระยะเวลากัน ทำให้กลุ่มอาการแสดงออกหรือกลไกของโรคต่างกัน จึงต้องรักษาต่างกัน

different treatments for the same disease : applying different methods to treat the same disease but with different patterns/syndromes in different stages.

同名经配穴法 (tóng míng jīng pèi xué fǎ) : 以同名经“同气相通”的理论为依据，将手足同名经的经脉所属腧穴配合同应用的配穴方法。

ถ่งหมิงจิงเฟย์เซวี่ฝ่า : วิธีการจับคู่จุดฝังเข็มบนเส้นลมปราณที่มีชื่อเดียวกัน โดยเลือกใช้จุดบนเส้นลมปราณมือและเท้าที่มีชื่อเหมือนกัน (เช่น เส้นลมปราณมือไท่อิน ร่วมกับเส้นลมปราณเท้าไท่อิน) โดยอิงทฤษฎีที่ว่า “ชื่อของเส้นลมปราณที่มีชื่อเดียวกันจะเชื่อมถึงกัน”

same-name meridian point combination : point com-

bination that selects acupoints from the hand and foot meridians with same name. According to the theory of the meridians, *qi* communicates with each other between the meridians with same name (i.e. hand and foot *taiyang*).

通行元气 (tōng xíng yuán qì) : 元气经三焦的通道布达于全身。

ทงสิงเหวียนชี : ทางเดินของเหวียนชี โดยเหวียนชีอาศัยซานเจียวเป็นทางเดินไปทั่วทั้งร่างกาย

passage of original *qi* : the original *qi* reaches the general body through the passages of *sanjiao*.

同身寸 (tóng shēn cùn) : 以患者本人体表的某些部位折定分寸，量取腧穴的长度单位。有中指同身寸、拇指同身寸、横指同身寸等。

ถ่งเชินซุน : ซุนเฉพาะบุคคล สัดส่วนของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายผู้ป่วย ใช้กำหนดระยะในการหาตำแหน่งของจุดฝังเข็ม รวมถึงระยะกว้างระหว่างรอยพับข้อนิ้วมือของนิ้วกลางเท่ากับ 1 ซุน ความกว้างตามขวางของข้อนิ้วหัวแม่มือเท่ากับ 1 ซุน และความกว้างของข้อนิ้วมือนิ้วชี้ นิ้วหัวขี้ดกันเท่ากับ 3 ซุน

automeasurement/individual *cun* : a proportional body measurement unit used to locate acupuncture points with length converted from a body part of the patient, including the widest distance between skin creases of the interphalangeal joints of the middle finger being one *cun*. The transverse width of the interphalangeal joint of the thumb is one *cun* and the measurement of the width between all four interphalangeal joints held together is three *cun*.

投火拔罐法 (tóu huǒ bá guǎn fǎ) : 将纸折成宽筒条状点燃后，投入罐内，迅速将罐扣在施术部位。此法适用于侧面拔罐。

โถ้วหั่วปาก้วนฝ่า : วิธีการครอบกระปุกแบบโยนไฟ วิธีหนึ่งของการครอบกระปุก โดยการเผากระดาษที่พับเป็นแถบโยนเข้าไปในกระปุก แล้วนำไปครอบติดผิวหนังทันที วิธีนี้เหมาะกับการครอบกระปุกทางด้านข้าง

fire-inputting cupping method : a cupping method that attaches the jar on the treated site rapidly after putting the burning fold paper strip into the jar. It is suitable for cupping on lateral side.

头皮针疗法 (tóu pí zhēn liáo fǎ) : 通过刺激头部毛发区域皮肤的特定部位治疗疾病的方法。

โถ้วฝิงเจินเหลียวฝ่า : การฝังเข็มหนังศีรษะ การรักษาโรคโดยการฝังเข็มกระตุ้นตำแหน่งเฉพาะบริเวณหนังศีรษะ

scalp acupuncture therapy : a therapy that treats

disease by stimulating specific parts of the scalp region.

头痛 (tóu tòng) : 头的某一部位或整个头部疼痛的表现。

โลวห่ง : ปวดศีรษะ อาการปวดศีรษะเฉพาะที่หรือปวดทั้งศีรษะ

headache : pain in certain part or the whole head.

头晕 (tóu yūn) : 头脑昏沉，视物旋转，严重者不能站立的表现。

โลยหวน : เวียนศีรษะ อาการหนักมันศีรษะ มองเห็นของรอบตัวหมุน หากรุนแรงถึงกับยืนทรงตัวไม่ได้

dizziness : a diseased state characterized by a whirling sensation in the head with visual distortion and the failure to stand in severe case.

透关射甲 (tòu guān shè jiǎ) : 小儿指纹由指根直达指端，提示病情凶险。

โหวกวานเซอเจีย : หลอดเลือดดำของนิ้วชี้พุ่งจากโคนถึงปลายเล็บ

วิธีการประเมินอาการป่วยของเด็กเล็กโดยการดูหลอดเลือดดำที่นิ้วชี้ แสดงว่าอาการป่วยรุนแรงมาก

visible superficial venule through the three bars to the index finger nail : the visibility of the children's finger venules from the finger root to the tip of index finger, indicating hazardous disease.

透天凉 (tòu tiān liáng) : 将针刺深度分为上 1/3 (天部) : 、中 1/3 (人部)、下 1/3 (地部) 三层。由下 1/3 开始，拇指逆时针单方向捻转，同时提插。插时用力轻，提时用力重。捻转提插完毕，将针退至中 1/3；再捻转提插，退至上 1/3，最后进入下 1/3 留针。可反复操作至病人有凉感。

โหวเทียนเหลียง : ทะลงฟ้าให้เย็น เป็นชื่อเรียกวิธีการกระตุ้นเข็มเพื่อการระบายแบบหนึ่ง โดยการแบ่งความลึกของการแทงเข็มเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นบน 1/3 (ฟ้า) ชั้นกลาง 1/3 (มนุษย์) และ ชั้นล่าง 1/3 (ดิน) การกระตุ้นเข็มแบบทะลงฟ้าให้เย็น ทำโดยการแทงเข็มลงไปชั้นล่าง แล้วปั่นเข็มทวนเข็มนาฬิกา พร้อมกับขยี้เข็มด้วยการถอยเข็มแรงและดันเข็มเบา จากนั้นถอยเข็มมาที่ชั้นกลาง ทำการปั่นเข็มและขยี้เข็มในลักษณะเดียวกัน แล้วถอยเข็มมาทำลักษณะเดียวกันที่ชั้นบน แล้วดันเข็มกลับไปชั้นล่างอีกครั้ง ทำซ้ำขั้นตอนเดิม 3 ครั้ง แล้วดันเข็มไปคาไว้ที่ชั้นล่าง ทำการกระตุ้นขึ้นตอนเดิมซ้ำจนกระทั่งผู้ป่วยมีความรู้สึกเย็น

heaven-penetrating cooling : divide the needling depth into three parts: the upper 1/3 (heaven level), the middle 1/3 (human level), and the lower 1/3

(earth level). Heaven-penetrating cooling is performed by inserting the needle into the lower 1/3 portion of the point (earth level), twirling in counter-clockwise and lifting-thrusting simultaneously with light thrusting and heavy lifting, withdrawing the needle to the middle 1/3, twirling and lifting-thrusting and withdrawing the needle to the upper 1/3, and then inserting into the lower 1/3. After doing the above manipulation 3 times, insert the needle into the lower 1/3 and retain it. Do the manipulation repeatedly until the patient feels cool.

吐弄舌 (tǔ nòng shé) : 舌伸口外，不即回缩，称为吐舌；舌伸口外，立即回缩，或舌舐口唇四周，掉动不停，称为弄舌。

ทู่นองเสอ : แลบลิ้นเล่น คำว่า “ทู่นองเสอ” หมายถึง เมื่อแลบลิ้นออกนอกปากจะไม่คืนกลับ ส่วนคำว่า “นองเสอ” หมายถึง เมื่อแลบลิ้นออกนอกปากแล้วคืนกลับอย่างรวดเร็วหรือใช้ลิ้นเลียไปทั่วริมฝีปากไม่อยู่นิ่ง

protruded agitated tongue : protruded tongue refers to one that hangs out of the mouth, and doesn't retract back immediately; while agitated tongue refers to one that hangs out of the mouth and retracts back immediately, or licks the lips and moves in a circular motion.

推拿 (tuī fǎ) : 用指、掌或其他部位着力于人体一定部位或穴位上，作前后、上下、左右的直线或弧线推进的手法。

ทวยฝ่า : การดัน วิธีการนวด โดยใช้นิ้วมือ ฝ่ามือ หรือส่วนอื่นของร่างกายผู้นวด ออกแรงดันราบไปตามผิวหนังบนส่วนที่นวด ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ได้แก่ ดันขึ้น ดันลง ดันไปข้างหน้า ไปข้างหลัง ไปทางซ้าย ไปทางขวา อาจดันเป็นแนวตรง หรือแนวโค้งตามส่วนของร่างกายที่นวด การดันจะออกแรงดันไปทิศทางเดียวซ้ำ ๆ โดยตอนถอยกลับจะไม่ออกแรง

pushing manipulation : a manipulation that exerts force on certain parts or points of the body with fingers, palms or other parts to push forward-backward, upward-downward, left-right in straight or accurate direction.

推拿 (tuī ná) : 古称按跷，为推法和拿法的统称。在人体经络、穴位上，用推、拿、提、捏、揉等手法进行治疗。

ทวยหนา : การนวดจีน จีนโบราณเรียกว่า การดัดร่างกาย หมายถึง การรักษาโรคโดยการดัน การจับ การหยิก การบีบ นวด ฯลฯ ไปตามเส้นลมปราณและจุดฝังเข็ม

Chinese *tuina* : also called somatic twisting in ancient china. It's the general term of pushing and grasping, which treats diseases by pushing, grasping, pinching, kneading etc. on the meridians and acupoints.

推拿学 (tuī ná xué) : 研究推拿疗法治疗疾病的作用原理、治疗方法、适用范围等的一门临床学科。

ทฤษฎีทวี่ : ศาสตร์การนวดจีน สาขาวิชาการแพทย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับหลักการทำงาน วิธีการรักษา และข้อบ่งชี้ของการรักษาด้วยการนวดแผนจีน

science of *tuina* : the clinical discipline to study the

action principles, treatment methods and indications of *tuina* massage therapy.

脱液 (tuō yè) : 水分和大量阴精物质的丢失，致濡养功能下降的病理变化。

ทัวเย่ : สูญเสียสารน้ำปริมาณมาก กลไกการเปลี่ยนแปลงของโรคที่เกิดจากการสูญเสียส่วนประกอบที่เป็นน้ำหรือสารจำเป็นประเภทอิน (อินจิง) ในปริมาณมาก ทำให้หน้าที่บำรุงเลี้ยงและให้ความชุ่มชื้นลดลง

humor collapse : the pathological change of the hypofunction of nourishment due to the loss of water and the large amount of *yin*-essence material.